חידושי הרי"מ על התורה — פנחס

פנחס כו' השיב כו' בקנאו כו' בריתי שלום. נ"ל בעזה"י שבוודאי לא הי' מתוך כעס לבד רק מגודל עוצם אהבה לבנ"י ונוגע עד הנפש שאיך ישראל קדושי' שנקראו בנים לה' ית' יהי' במצב שפלות וגרוע כזה כמו שמר לאדם כשבנו סר מדרך הישר ח"ו וכמו קנאת בעל. וכמ"ש (עמוס ג) ידעתי כו' על כן אפקוד כו' ופעל בזה לדורות מה שאמרו חז"ל רגזו לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר שכל איש מישראל שמרגיש הרהור עבירה וכדומה ע"י שיודע חיבת ישראל שגם הוא בתוכם יתקצף ויתרגז מאד. איך יש לו חוצפה ועזות כזה נגד ה' ית'. ועי"ז נעשה כבוש יצה"ר תחת ידו או סר ממנו. ואם לאו היינו שזה מועיל כשנזהר אדם שלא יכעס ויתקצף על דברים בטלים רק על התנגדות הקדושה יכול לפעול ברוגז ונעשה כלי לרדוף היצה"ר. כמ"ש דוד ארדוף אויבי ואשיגם ועי"ז נמתק הדין בשרשו שהרוגז על הרע הוא גבורות קדושות שהוא להפרידו ולבטלו. ופועל אהבה ורצון. וכשנשתמש בכעס וכדומה ולא עשה תשובה א"א לפעול כו'. יקרא ק"ש היינו שבורח אדם לשרשו שמוסר נפשו וחייו להשי"ת שמבטל כל עצמו לקדושת השי"ת. וממילא אין היצה"ר יכול לבא למקום הזה ונפטר ממנו וזה שאמר אסא אין בי כח לרדוף אומר שירה והן נופלין כו' היינו השתוקקות למקום. ולכך נותן לו ברית שלום. כי חיבר וייחד חו"ג. שהוא קיום הכל כמ"ש במדרש שהעול' מתנהג בשלום שכל מורכב מיסודות הפכים. ושמו של הקב"ה שלום המחברם לעשות רצון השי"ת. שחפץ בבריותיו שמים אש ומים מספרים כבודו כו' וכן תנועת הגלגל המהפכם ממזרח למערב כל יום נגד תנועתם והוא השלום שניכר כבוד השי"ת שבראם ומקיימם באופן זה וכל ההפכים בעת שבא לרצון השי"ת כולם פונים ומתבטלים לנקודה זו מיכאל וגבריאל בכל יום נברא דבר מיוחד. ויום ו' נצטרף הכל ונעשה הכל כלי אחד שיהי' ניכר מתוכו כבוד ה'. וזה שבת ויכלו כו' והוא סוכת שלום פורס עלינו. וזהו שאמר אלי' להשי"ת קנא קנאתי כו' בריתך כו' נביאיך הרגו ואותר כו' ובקשו כו' ואח"כ כשצוהו השי"ת צא ועמדת כו' ועמד בדיבורו בלי שום שינוי ותמוה מאוד כי ח"ו שאלי' יקטרג על ישראל. ידוע שכל נביא הי' אוהב את ישראל יותר מנפשו כמ"ש משה יאבד כו' ואל ינזק צפורן א' מישראל במדרש ואתחנן נביא כמוך כו'. עוד תימה איך אמר הרגו כו' הלא לא הרגו בנ"י כלל את הנביאים רק הכלבתא ימ"ש המרשעת איזבל שכן אמר עובדי' בהרוג איזבל נביאי ה'. אדרבא כשהציל והטמין ק' נביאים ידעו כל ישראל ולא הגיד שום א'. והוי קשיא לי טובא עד שחנני השי"ת בחסדו להבין מעט שזה עצמו פלא שהי' אליהו ז"ל ירא מאיזבל לברוח הלא שרף את ג' פעמים חמשי' בדיבורו לבד אולם הרמב"ם כ' על הסרת לבו הקפידה תורה שלבו לב כל ישראל ע"ש. ואמת בפיו שכ"כ בזוה"ק אי רישא דעמא זכאי כולן זכאין. ומה שלפעמים שינו צדיקים כו' יש טעם. ולזאת כ"כ על אחאב הסתה כו' איזבל בוודאי הייתה קליפה גדולה מאוד מאד ומכשפה כ"כ בכשפי' הרבים והדין מלך קודם כו' לנביא והי' תחתיו ולא הי' יכול לעשות לו ולא לה שהיא כבעלה והי' יכולת להרוג הנביאים וכן מנשה כו' וכשפעל אלי' שכל ישראל הודו ה' הוא אלקים והרג כל נביאי הבעל והסכימו ישראל ואחאב ג"כ חשב שתיקן הכל וירץ לפניו ועשה לו כבוד. ואלו הי' אחאב נפרד מהכלבתא איזבל הי' נשאר בתשובה כראוי. וגם בנ"י היו מתוקנים. אולם כשלא הרגה ולא נפרד וכו' ויגד לאיזבל את כל כו' עשה אלי' ואת כל כו' הרג כו' ויש לימוד זכות על אחאב כמ"ש בזוה"ק ויגד רזא דחכמתא ע"ש. כי רצה לתקן אותה שתשוב בתשובה. ויש חשק גדול לקרב לקדושה כי יש בהם משוקע ניצוץ קדוש גבוה מאוד כי זולת זה לא הי' להם כח. והיא שנזהרה בכבוד חתן וכלה. וחשב לקרבה וכשלא רצתה קלקלה גם אותו וכמ"ש על החכם מכל אדם. ולזאת כששלחה אל אליהו להרגו כו' וירא שיש לו לירא מפניה וראה מזה שעדיין אחאב קשור בה ואין התיקון כלל וילך כו' קח נפשי כו' וזהו שהתרעם את נביאיך הרגו שהרי כל הקלקול עדיין קיים שע"י איזבל והי' טענתו הלא בני ישראל עשו תשובה כולם והודו ואיך יהי' במצב ומעמד שפל כזה ע"י רשעה א' והוא ממש כמו ויעמוד פינחס ויפלל שדרשו חז"ל שעשה פלילות שעל א' יפלו כמה אלפים כו' כמ"ש ואתה הסיבות כו' ומסר נפשו להטיח דברים כלפי מעלה בשביל אהבת ישראל שרצה שיתקן אותם הש"י שלא יהי' במצב כזה וע"ז נאמר השיב את כו' ולא כליתי כו' לכן אמור כו' בריתי שלום:

בעז"הי תרכ"ז

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי כו' ומיותר לכאו' וכבר כתב בזוה"ק לית לך מלה באורייתא דלית בה רזין כו' תנני השי"ת עפ"י מ"ש במדרש בדין הוא שיטול שכרו לכן אמור כו' ואינו מובן לכאו' ונראה כי כתבו חז"ל לכן הוא שבועה נראה הטעם כי לכאו' מה הפרש בהבטחת השי"ת בין אמורה לשבועה אולם כמו שבועה באדם שנכלל כל רצונו בזה וז' המדות ולכך לא עול כו' כמו כן מה שבצד מדה פרטי כחסד ד' ורחמיו יוכל לגרום החטא לעורר מדת הדין ח"ו לבטל הבטחה אבל בשבועה היינו שעפ"י כל הז' מדות יש לו שכר זאת הבטחה זו נק' שבועה שמסכים גם הדין ואינו יכול לבטל לכך אם כתב לכן הנראה שעפ"י הדין יש להיות כן שאל"כ רק מצד חסד ד' לא שייך לכן ולכך הוא שבועה. ולאשר כי פנחס עשה ע"י כעס וקנאה שהי' מרתיח כל כחו ורצונו לטוב על ישראל הי' כאן חסד ורחמים תוך הדין לכך המתיק את הדין בשורשו כמש"כ בזוה"ק נכלל ביצחק ע"ש בכמה מקומות בפרשה זו ולכך כ' השיב את חמתי שהשיב את החמה מעל ב"י אל שורשה ומקומה שהוא תשובה שדינין מתערין מינה ולכך העמיד כל המדות על מכונם והיינו השיב את

חמתי שהוא א' הכולל מא' עד ת' גם המקנא ע"ז בוודאי נק' מדת יסוד כידוע שמזה בא קנאה דהיינו כנ"ל ולאשר מדה זו כולל כל האיברים יע"ש כמ"ש רמב"ן ז"ל:

בקיצור לפ' זו:

השיב את חמתי כמ"ש והרבה להשיב אפו ופי' להשיב לחזור אל מקום האף על ראש רשעים יחול כמ"ש בהרע"ב אבות גבי שמואל הקטן כי לשוב פי' ההיפך ע"ש ואמת כן כי כאשר יש מי שנוקם נמצא בי' בשלימות הראוי ונשאר אף על המחשכים ולכך אחר הנקמה צרור את המדינים:

בילקוט ויקח רומח הובא בס' נועם אלימלך ורמח בהיפך אתוון והנה הגזרה שהיא אינה חוזרת ריקם כמ"ש בזוה"ק ענין נחש וחויא כן בכל גזרה אולם להיפך על ראש רשעים יחול וזה מעל בי' וכן בס' נ"א הנ"ל רמח על רמ"ח איברים והאמת כן כי ברית כולל הכל והנה אם הברית עצמו גימט' תרי"ג נגד כל האיברים וגידים ועשה ול"ת והיינו ששומר הברית הוא נקי בכל האיברים כי כשאינו כן יש מעט קילקול עם בזה כי נמשך מהמחשבה וכששם טוב כ"ש בשאר איברים העבים יותר וד"ל:

צרור את המדינים להיות השנאה גדולה ועי"ז והכיתם כמו שעשה פנחס ופתח פתח שיוכל כ"א מישראל להיות מלא כעס ושנאה על המחטיאים לו.

נשיא מדין אחותם וכי לא ידענו שהיא אחותם הלא אמר רשב"י דלית אות באורייתא דלית בה רזין עילאין אולם י"ל אמור לחכמה אחותי את כן זלע"ז עשה אלקים ועש"ז נק' כזבי שהיא היו"ד המנקדת היו"ד שבקדושה והוא נגד המחשבה שמשם בא מקור מחשבות רעות וזו כוזבית וכן י"ל זמרי שהוא יו"ד נזמרת שנפרש משורש הטוב ולכך כאשר הרגהו פנחס נתוסף לו היו"ד בשמו כי נתקן אות זה ונדחה הכזב ולכך אח"כ שאו את ראש וכתבו חכז"ל שחתם הש"י יו"ד וה"א ולמה דוקא עתה אולם עתה נתקן היו"ד כנ"ל והנה כתבו חז"ל לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי ולמה לא נמשח באמת אולם ע"כ כדי שיוכל לנקום בזמרי שהי' מיוחד לזה כמ"ש בזוה"ק שהרגו הנפש. והכל אחד כי לכך לא נמשח כי הכהן אינו הורג הנפש ועתה שהרגו נעשה כהן.

והנה כתיב לכן אמור כו' ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו הפי' כי הטעם שלכן הוא שבועה כי פ' שבוע ע"ש ז' המדות שכלם מסכימים והנה יש במדות סדר מיוחד לחסד שמי שזוכה בחסד עפ"י טוב מעשיו יש שגרם מדה"ד נותנת להנהיג עמו בחסד כעין שכ' למה הש"י נושא פנים כו' שב"י נושאין לו פנים הפי' שלכך אינו נק' נשיאות פנים שכן המשפט לישא להם פנים. וז"ש בדין הוא שיטול שכרו ולכך זה טוב אחר שהיות כהן שהוא חסד גם ע"י בחי' הדין. ויהי' לו ולזרעו אחריו גם בתי' דין וד"ל:

ברית כהנת עולם דבוק בבחי' עולם ע"י הנקמה שפעל ותיקן במדה"ד והבן פרש"י ז"ל שהשבטים מבזין אותו שאמרו שאינו באמת כמו שעשה שאין הכעס גובר בו כ"כ ופי' קנאין פוגעין בו. שמי שהכעס גובר בו להרוג הנפש מותר לו להרגו:

אשר יצא לפניהם כו' כי המנהיג צריך מקודם לפנות הדרך וצריך לעבור בכל המקומות הרעים וכל מקומות טובים שלא יטעו הבאים אחריו וכענין מרגלים וזה אשר יצא לפניהם כמ"ש צא וכבוש הדרך לבניו והיינו על העדה להיות הוא הפקיד ממשיך שפע חיים וברכה על כל העדה:

בזוה"ק שנתוסף לפנחס היו"ד ע"ש הנה שם שי"ן דלי"ת יו"ד ע"ש אדנות שאמר לעולמו די שהי' מתרחב והולך כמש"כ חכז"ל וי"ל בעזה"י כי הנה שבת כתיב בזוה"ק שבת פי' שג"ר חד"ר והנה הם משפיעין על בת נדיב שבת מלכתא שבג"ר ובדר"ג כי הבת עצמו היא רגל רביעי והנה הה"א הוא הדלי"ת והיו"ד והנה שם הזה שבת ממש. אולם זה כשעדיין לא נשלם מהם ב' אותיות דלי"ת ויו"ד ולעתיד יהי' ד' אחד שם הוי' ב"ה וב"ש ויהי' נשלם הה"א. ועתה צריך שמירה להיות דלי"ת ויו"ד וליו"ד בעצמו יש ג"כ כל אלו הארות דרך נסתר. וזה סוד והוא יושב פתח האוהל וזה יו"ד אחרונה שבשם הקדוש אדנ"י וזה יו"ד היו"ד ע"ש ר"ח יראת ד'. סוף מעשה במחשבה תחלה כי היו"ד ע"ש המחשבה. לשון עתיד והוא תחלת שם אהי' עתיד אני למלוך כי הם רעין דלא מתפרשין ואחר היו"ד וא"ו כי הם מחוברין דרומית מזרחית ואח"כ הדלי"ת כי דלית לה מגרמה כלום והיו"ד הזה הוא נקודת ציון אשר בירושלים וכבר נתבאר איך זכה פנחס לזה ע"י שהוא במקום הזה וגורם התעוררת עד יו"ד העליונה. ונעשה חיבור ב' יודין וממילא חיבור שלם שביהודה ושם אדנ"י יו"ד בראש ויו"ד בסוף:

וסמכת ידך כו' במדרש כמדליק מנר לנר ונתת מהודך עליו כמערה מכלי אל כלי פי' כי גוף בחי' משה הוא ההוד והנה האור על השמן זה החכמה הנמשך מלמעלה בחי' דעת תפארת כו' זה כמדליק כי האור הוא גבוהה וגוף אל הכלי בבחי' פנימית וחיצוניות עצמות וכלים אי"מ ואו"פ והבן. והנה כ' מהודך עליו עליו ממש כי כן הוא וודאי ויד כ' וסמכת שאין עליו ממש וכתיב את דרך המשכה ויחוד ובהודך כ' מהודך ממש: